

Lördagen den 16 September 1871.

Kammaren sammanträdde kl. $\frac{1}{2}$ 2 e. m.

Justerades protokollet för den 13 dennes.

Herr Hallin: Jag får härmed äran anmäla min ankomst till riksdagen.

Herr von Geijer: Jag får jemväl göra enahanda anmälan.

Herr Grefven och Talmannen förmälde, att han samt de ledamöter, hvilka blifvit utsedde för att tillsätta Kammarens kansli och vaktbetjening, ansett det för göromålens behöriga och skyndsamma gång vara nödigt, att i kansliet anställdes en förste notarie, fyra notarier, en förste kanslist och registrator samt tre kanslister, äfvensom funnit ett antal af åtta vaktmästare erfordras för Kammarens betjening och hemställde Herr Grefven och Talmannen. Huruvida Kammaren godkände denna åsigt.

Svarades ja.

Härefter tillkännagaf undertecknad, att i Kammarens kansli blifvit anställdes såsom:

Förste Notarie:

vice Häradshöfdingen O. R. Themptander;

Notarier:

vice Häradshöfdingen A. L. van der Hagen,
t. f. Kanslisten i Kongl. Ecklesiastik-departementets Expedition W.
B. Beskow.

- e. o. Kanslisten i Kongl. Civil-departementets Expedition E. W. Dahlgren samt
e. o. Hofrättsnotarien E. Samzelius;

Förste Kanslist och Registrator:

Kammarherren, Friherre Gösta Ehrenborgh;

Kanslister:

Riddarhusfiskalen Carl Lagerheim,
Aktuarien i Kongl. Generalpoststyrelsen J. F. Kröningsvärd, samt
Kammarjunkaren B. Fock;

äfvensom att till *Vaktmästare* antagits:

J. W. Österlund, J. W. Stetter, C. A. Johansson, C. Kindstrand, C. J. Sjöstedt, N. Pehrman, A. Wahlquist, F. W. Malmberg.

Upplästes följande telegram:

Till Förste Kammarens Talman, Stockholm.

Att ledamoten af Riksdagens Första Kammare Selim Heijken-skjöld afled den 14 dennes, intyggar på embetsed så sannt mig Gud hjälpe till lif och själ.

Skinnskatteberg den 15 September 1871. J. L. Dahlberg.

Med. doktor.

Herr Grefven och Talmannen hemställde, att underdånig skrifvelse med anmälan om den sålunda inom Kammaren uppkomna ledighet skulle, jemlikt 28 § Riksdags-ordningen, till Kongl. Maj:t aflåtas; hvilket bifölls.

Härefter upplästes och godkändes förslag till ifrågavarande underdåniga skrifvelse.

Herr von Koch anförde muntligen:

Då jag beklagligtvis icke kan, enligt hvad jag önskade, obetingadt lemna bifall till Kongl. Maj:ts proposition, men icke heller tillhör dem, som skulle vilja lägga ett bleklagdt nej till svar å densamma, utan hoppas på, att Första Kammaren skulle kunna lyckas i ett uppdrag, som jag anser vara dess, nemligen att söka tillvägbringa antagande af värnepligtslagen med så ringa uppoffring af allmänna medel som möjligt. så vill jag nu taga mig friheten framställa ett förslag, som jag inbillar mig åtminstone bättre skulle kunna tillfredsställa några personers känsla af hvad som vore rätt, än hvad jag funnit min vara af det framställda förslaget i några delar, i synnerhet i afseende på den så kallade *medelsiffran*. Det är nemligen mot den, som jag vid förlidne riksdag uttalade mina betänkligheter.

och det är mot densamma, som jag nu egentligen vill vända mig. Särskildt kommer jag då att fästa mig vid, att man här i det Kongl. förslaget, enligt min öfvertvågelse, mindre lyckligt försökt att frälsa icke sjelfva kärnan af indelningsverket — ty den vill jag ingalunda angripa — utan blott skalet af detta indelningsverk, hvarigenom jag fruktar att man med detta tomma skal snarare förstör resten af det goda, som kan bevaras. Jag tror ock, att man bort försöka att få förslaget sådant, att man kunnat hoppas att derigenom åtminstone för en längre tid få stadna, framför allt i fall man nu nödgades att, mot Första Kammarens enhälligt uttalade önskan, äfven här beträda underhandlandets och köpslagandets bana. Jag vill nu derföre väcka förslag om ändring i några §§ af den lag angående reglering af rust- och rothållares åligganden, som är bilagd den Kongl. propositionen.

Emot den 1:sta §:n har jag emellertid icke något att invända. — Jag förbigår dessutom hela förslaget angående värnepligtslagen. Jag antog den vid sista riksdagen, och jag anmärkte då till protokollet, att det funnes vissa saker, som jag föreställde mig möjligen kunde vara bättre på annat sätt, men jag underordnade mig då gerna Utskottets förslag uti dessa mindre väsendtliga frågor, då det gällde antagande af en hel lag. Jag är herr Departementschefen tacksam för, att äfven han ställt sig på den ståndpunkt, att ehuru han icke kunnat uti allt erkänna denna värnepligtslag, han likväl nu framlagt densamma, sådan den vid sista riksdagen adopterades. Det vore lyckligt, om så skedde äfven nu. Finnas några smärre brister deri, kunna de ju lätt afhjelpas sedermera.

Mot den andra lagen, som i 2:dra §:n just innehåller stadgandena, dels om en medelsiffra och dels om bibehållande af torpen, vill jag deremot särskildt vända mig. Det är dock, tyvärr, icke fråga om några torp utan endast om backstugor, som icke ens komma att stadigvarande tillhöra fosterlandets försvarare. Ingen kan mer än jag sympatisera med den åsigt, som sannolikt ligger till grund för förslaget, nemligen; att fästa fäderneslandets försvarare genom ett särskildt band vid fosterjorden. Det är det mål, hvartill man skulle sträfva; men jag tror, att vägen till detta mål borde väljas på annat sätt. Ett sätt, som föresväfvar mig, är det som först, så vidt jag vet, användes af Strömsbro bolag vid Gefle, och som sedermera blifvit följdt af åtskilliga andra bolag och enskilda. Der sökte man ställa så till, att arbetarne skulle kunna använda sina besparingar att få egna bostäder på egen grund, och en sådan egen torfva är det mål, som man äfven i detta fall bör eftersträfva. Nu deremot säger man, att man icke kan, af militära skäl, bibehålla den indelte soldaten så länge vid den honom tilldelade bostad, att han är garanterad tillgodonjuta frukten af den svett och möda, han derpå nedlägger. Ja, man gifver honom icke ens något torp utan en backstuga med ett fähus och en kältäppa, som icke är mer än en tredjedel af hvad våra indelta båtsmän "de facto" hafva. Dessas torp äro redan allt för små — de äro lagenligt blott kältäppor af 3 kappland i Blekinge — och kunna på långt när icke ställas i jernbredd med våra gamla indelta soldaters större torp. För min del kan jag icke fatta, huruledes man tror sig kunna upphinna det vackra målet

genom att tvinga ungt folk in i en sådan backstuga. Vi skulle få 19,000 sådana bostäder, som soldaten på sin höjd finge behålla till sitt 45:te år, men hvilka man säkerligen i allmänhet skulle önska att han lemnade förr, och likaledes 19,000 tomma fähus, ty jag vet sannoligen icke med hvad han skulle fylla dem. Jag fruktar, att man härigenom skulle tillskapa en befolkning i en annan strömning, än man önskat sig. Jag fruktar, att vi skulle skaffa oss på halsen en stor procent af dessa 19,000 fosterlandets försvarare såsom åverkare på våra skogar och betesmarker. Jag vet, för hvilka frestelser dessa personer äro utsatta för närvarande, men huru skall detta icke i ännu högre grad blifva händelsen, när de icke få ved, hö eller bete. De kunna hafva en stor stuga, hvarest de inqvartera en mängd lösa personer, som alla skola koka, och då vet man, att frestelsen lätt nog blifver alltför stark. Bättre då att ställa så till, att soldaterna till en början lefva ogifta, och vi hafva ju exempel från en provins, att det går an att till en tid hafva ogift folk till soldater. Deremot är det i allmänhet en gifven följd, att har man fått en egen stuga, så måste man skaffa sig en hustru. Jag tror, att det är bättre att låta soldaten gå till väga såsom något hvar bör göra, nemligen söka sjelf samla och skrapa ihop något för ålderdom och familj; och vi äro nu verkliga, tack vare bemödandena i synnerhet af en ledamot af denna Kammare, på väg att samla och spara. Jag föraktar icke bakstugusittaren eller torparen, ty jag känner folk bland dem, som äro lika aktningvärda som andra, men jag vill icke utsätta detta folk för frestelser. Jag tror, att det vore önskligt att försöka, att genom öfvertygelsens makt bringa det derhän, att våra rust- och rotehållare ginge in på, att den soldat, som antoges, finge sitta i egen stuga till döddagar, och jag tror, att detta på många ställen skulle blifva förhållandet, om kontrakten vore fria. Vill man åter binda händerna på vederbörande, blir saken svårare att arrangera. Detta är mina motiv för önskan, att aftalet måtte göras fritt.

Jag kommer nu till den bestämda summan. Roterings- och rustningsbördan, sedan den enligt gällande författningar blifvit riktigt uträknad till hvad den bör vara, är för mig lika helig som hvarje annan grundskatt. Jag har vid flera tillfällen uttalat detta och alltid stridt emot hvarje skymt af en nivellering, att taga der det finnes och lägga till der det fattas: men om detta någonsin kunde gillas af mig, så skulle jag åtminstone icke gå så till väga, att jag icke toge, såsom de så kallade ädla rövvarne, till ex. Rinaldo Rinaldini, af dem, som hade mest, i stället för att taga af den som har litet och gifva till den som har mycket. Ty värr slår detta förslags tillämpning in på denna sednare åsigt, såsom jag skall hafva äran ådagalägga med siffror ur ett komité-betänkande. Deraf skulle blifva följderna att jag skulle votera penningar i min ficka på mina fattigare kommittenters bekostnad. Detta är en sak, som jag icke tror, att någon af Er, mina Herrar, skulle vilja göra, sedan man gjort sig reda för att följderna skulle blifva sådana. Jag vill derföre nu i korthet resumera min åsigt så:

Lika omöjligt som jag för mig finner att ingå på sistlidne riksdags Särskilda Utskotts förslag att helt enkelt låta indelningsverket

upphöra efter 15 år. hvarigenom alla, men i synnerhet vi rusthållare i de conqueterade provinserna, skulle på gamla Sveriges rusthållares och öfriga samhällsklassers bekostnad tillägna oss en orätmätig vinst, lika omöjligt finner jag det ock att ingå på ett annat nivelleringsförslag, hvilket omhvälfver eganderättsförhållandena i en motsatt riktning, lemnar det aldrig vådligaste prejudikat till grundskat-ternas nivellering, och ändå nästan värre. Under det att vissa rote-terns rusthållare, till ex. i det bördiga Tjust och i Södra Roslagen, der medelkostnaden för en nummer är respektive 141 R:dr 76 öre och 157 R:dr 31 öre, erhålla presenter af 41 R:dr 76 öre och 57 R:dr 31 öre årligen per nummer (bestående af $3\frac{1}{3}$ och $3\frac{2}{3}$ -dels mantal) så tvingas nära nog, för att undgå med torp och ovissa prestationer förenadt administrativt godtycke och trakasserier, andra, till ex. i Södra Möres fattiga skogsbygd och i Lapplands grannskap, Norrbottens finska befolkning, der medelkostnaden nu utgör 73 R:dr 47 öre och 63 R:dr 39 öre per nummer (i Södra Möre af $\frac{2}{3}$ mantal) att åtaga sig ökade bördor af 26 R:dr 53 öre och 36 R:dr 61 öre för att erhålla lika befrielse från berörda obehag som rotehållarne i de gynnade länen, hvilka kanske nu, sedan köpslagandet från annat håll användes, starkt frestas glömma rättvisan mot minoriteten för den egna fördelen, helst denna nu kan insvepas i patriotismens mantel.

Lika illa utslår tillämpningen af förslaget inom andra provinser, t. ex. uti den jag närmast känner, Blekinge. Se tabellen N:o 13 i Lindrings-komitéens betänkande. Man skall deraf finna, huruledes vi, som bo vid det högst fruktbara kustlandet i det mellersta Blekinge, skulle, om vi voterade för ett medelbelopp, vinna på den ännu frost-lända arma skogsbygdens bekostnad. T. ex. $\frac{2}{3}$ mantal *Borråkra*, taxeradt till 44,000 R:dr. och $\frac{1}{2}$ mantal *Asarum* till 40,000 R:dr, utgifva nu resp. 206 R:dr 26 öre och 177 R:dr 25 öre för sina båtsmän. *Jemsjö* $\frac{1}{3}$ mantal, taxeradt till 8,000 R:dr, betalar för sin 79 R:dr 40 öre. *Tring* $\frac{2}{3}$ mantal, taxeradt till 17,000 R:dr, utgifver för sin 66 R:dr 12 öre. För ökad olägenhet genom värnepligtslagens antagande — direkte eller indirekte — skulle, om de vilja slippa de "ovissa kostnaderna", — utom den mest ovissa för nybyggnaden —

<i>Borråkra</i> , taxeradt till 44,000 R:dr, årligen	erhålla	106,26.
<i>Asarum</i> d:o " 40,000 " "	erhålla	77,25.
<i>Jemsjö</i> d:o " 8,000 " "	betala	20,60.
<i>Tring</i> d:o " 17,000 " "	betala	33,88.

Jag hemställer till Första Kammarens ledamöter, om någon enda af eder, som lika med mig skulle göra en betydligare vinst vid 1 nummer i Roslagen och 9 i Blekinges kustbygd, ehuru en liten förlust vid 1 i dess skogsbygd, skulle kunna med bibehållen aktning för sig sjelf votera för ett dylikt förslag.

Att *alla* rusthållare länge och ännu *otagligen* och således för högt beskattas (se Lindrings-komitéens betänkande pag. 79 och 85) enligt roteböcker innehållande stadganden tillkomna "*genom expeditionshafvandes missuppfattning*" och felaktiga uppgifter, dem komiterade ansett "*böra undanrödjas*" är en annan sak. Detta kan blifva grund för *utjemning till hvad som är lagenligt*.

§ 7 innefattar, efter min åsigt, en tvetydighet, då der står "*När*

soldat blifvit — — *antagen*“ etc., hvilket jag icke trott vara meningen, utan att det i stället borde heta “*När soldat* — — *antages*.”

I 2 mom. af samma § har jag endast en liten redaktionsförändring att göra.

§§ 8, 9, 10, 11, 12 föranleda deremot icke till någon anmärkning från min sida.

§ 13, mom. 1 och 2 icke heller. Jag har dock ansett, att ett nytt mom. 3 vore behöfligt till denna §, innefattande ett förtydligande med afseende på de särskilda förhållandena med våra indelningsbåtsmän.

Jag anhåller nu att få uppläsa min motion.

Sedermera uppläste herr *von Koch* en motion N:o 1, om åtskilliga ändringar i Kongl. Maj:ts nådiga förslag till förordning angående förändrade bestämmelser i fråga om rote- och rusthållsinrättningen vid landtförsvaret.

Herr Statsrådet, Friherre Leijonhufvud: Då Herr *von Koch* framställt ett väsendtligen nytt förslag, har jag ej kunnat i hastigheten så noga uppfatta detsamma, att jag skulle våga ingå i någon närmare granskning af dess grunder.

Det är endast beträffande ett par detaljuppgifter i fråga om rusthållet i Blekinge, jag ber få göra en och annan erinran. Talarren klagade öfver det hårda tryck, hvaraf Blekinge i detta hänseende drabbades. Detta är en klagan, som återkommit tid efter annan under loppet af flera årtionden, som gjorts till föremål för särskilda undersökningar och som ledt till flera eftergifter. Jag vill, för att visa att denna hans klagan ej är så fullt berättigad, påminna om åtskilliga fakta. Så begärde 1857—1858 års Riksdag, att Kongl. Maj:t skulle tillse om en lindring vore behöflig i Blekinge och Södra Møre. Undersökningen egde rum och ledde till det resultat, att indelningsverket derstädes befanns vara mindre tryckande än rust- och rotehållet i det öfriga Sverige, och ansåg Kongl. Maj:t, på grund häraf, ej nödigt att föreslå någon särskild lindring. Icke desto mindre begärdes och beviljades dock hvarje rusthåll fem riksdalers afdrag på beklädnadsunderhållet. Vidare medgafs rusthållarne i Blekinge att få beräkna kostnadsersättningen för beklädnaden efter värdet af den gråa beklädnaden, oaktadt dessa båtsmän lika med de öfriga erhöilo blåa kläder. Afven får jag erinra om de betydliga tillskottsranterna, som betalas efter sitt nominela värde, men uppbaras af räntetagarne efter årlig markegång, hvilken skilnad för staten medför ganska stora kostnader, för hvilkas bestridande för närvarande ett förslagsanslag af 24,000 Riksdaler är under Femte Hufvudtiteln uppfördt. Man ser, att ej så obetydliga efterskänkningar egt rum, och att derigenom klagomålen kunna anses mindre berättigade.

Deremot framhåller Lindrings-komitén, hurusom det stora antalet båtsmän bidroge att öka kostnaderna för fattigvården, och detta är ett bevekande skäl för Kronan att mellankomma. Denna omständighet har jag berört i mitt den Kongl. Propositionen bilagda yttrande

till Statsråds-protokollet, ehuru den saken icke lämpligen kan i sammanhang med nu förevarande fråga behandlas.

Då Herr von Koch förmenat, att det är hufvudsakligen de högst beskattade i Blekinge, som af bestämmelserna i det Kongl. förslaget skulle henta fördelar, och att sådana icke skulle komma de lägre beskattade till del, så ber jag honom bemärka, att detta ej är förhållandet, ty hela båtsmanshället skulle erhålla en genomgående lindring, enär såväl de ena som de andre skulle få tillgodonjuta fördelar, derigenom att Kronan, på sätt i den Kongl. Propositionen föreslås, öfvertoge hela beklädnaden. Och då kostnaden härför utgör i medeltal 15 R:dr 84 öre, torde detta få anses vara en icke så obetydlig afprutning på 76 å 100 R:dr och är en verklig eftergift, som kommer alla till del.

Hvad torphusens underhåll angår, ber jag få nämna, att de syner, som egt rum i detta hänseende vid sjöförsvaret, hittills fått bero på rotehållarne sjelfve, men ytterst sällan egt rum. Vid landtförsvaret deremot höra dessa syner till ordningen för dagen och kosta staten årligen omkring 18,000 R:dr. Att stugan skall vara i godt skick vid aflemmandet är naturligt; synerna skulle komma att för rättas af kompanichef eller kompanifullmäktig, som väl torde vara fullt kompetent att bedöma om den är ordentligen underhållen eller icke. Vill rusthållaren särskildt bevaka sin rätt och tillse, att underhållsskyldigheten fullgöres, torde ej något hindra honom derifrån: det står ju honom nemligen fritt att deltaga vid syneförrättningen.

I fråga om de fem Riksdaler, som skulle lemnas båtsmännen såsom godtgörelse för torpets underhåll, ber jag få erinra, att den siffran ingalunda är tagen ur luften. Vid Lindrings-komitéens undersökningar visade det sig, att vid båtsmanstorp kostnaden därför för rust- och rotehållaren i allmänhet beräknades till 6 R:dr om året, nybyggnadsskyldigheten då äfven inberäknad. Man bör ihågkomma, att soldaten och båtsmannen redan nu är skyldig att sjelf bekosta mindre reparationer och med arbete biträda vid de större. Vid de beräkningar, som vid landtförsvaret blifvit gjorda angående kostnaden för detta onus, kom man till det resultat, att densamma skulle utgöra 4 R:dr 86 öre, utan beräkning af nybyggnadskostnaden. Siffran torde således ej med fog kunna anses godtyckligt vald, och jag har påmint om detta, för att visa, att ganska goda skäl föranledt Kongl. Maj:t att bestämma detta belopp.

Grefve Hamilton, Henning: Då Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående landtförsvarets ordnande redan nu gifvit anledning till öfverläggning, anhåller jag att äfven få yttra några ord i frågan, helst jag anser mig skyldig att göra en bekännelse med afseende å min ställning till densamma. Jag har visserligen alltid vid förekommande frågor röstat för den mening, hvarigenom jag trott att det allmännas väl skulle under för handen varande omständigheter bäst befördras, men jag förebrår mig, att jag vid försvarsfrågans behandling kanske allt för mycket dagtingat med min öfvertygelse, i hopp att man genom ömsesidiga eftergifter skulle komma till ett förslag, som af flertalet kunde åtminstone i hufvudsakliga delar gil-

las. Erfarenheten har emellertid visat, att jag häri misstagit mig. Min förhoppning i nämnda hänseende har icke blott icke blifvit uppfyllt, utan måste jag tvärtom frukta, att meningarne nu i sjelfva verket äro mera splittrade, än de voro på den tid, då vi först började att med större allvar behandla detta viktiga ämne. Jag har därför ansett det vara min pligt att, med öppet erkännande af mitt misstag, återgå till den ståndpunkt, jag måhända gjort klokast att aldrig öfvergifva.

Att den Kongl. Propositionen i väsentliga punkter ej öfverensstämmer med mina åsikter, torde klart framgå dels af de reservationer jag afgifvit mot de särskilda Utskottens betänkanden vid 1869 och innevarande årens riksdagar, dels af mina yttranden vid frågans behandling i denna Kammare. Detta är likväl en sak af ringa eller ingen betydelse. Så mycket viktigare synes det mig deremot vara, att, om jag icke orätt uppfattat saken, den Kongl. propositionen just i afseende på sjelfva hufvudgrundsatsen skiljer sig från hvad denna Kammare vid sednaste riksdag med en öfvervägande majoritet uttryckte såsom sin åsigt. Vid nämnda riksdag godkände denna Kammare utan alla vilkor det förslag till värnepligtslag, som Utskottet i närmaste öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts proposition framställt. Derjemte beslöt Kammaren anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t taga i öfvervägande, hvilka åtgärder måtte finnas nödiga för en sådan utveckling af stamtruppen, att den måtte blifva fullt tjenlig såsom stöd för den betydliga beväringstyrka, som med densamma till följd af den nya värnepligtslagens antagande komme att införlifvas, och att ur dess led ett tillräckligt underbefäl måtte vara att hemta, samt i sammanhang dermed det ordnande af rust- och rotehållares åligganden, som af förändringen i förenämnda hänseende måtte blifva påkalladt, och att Kongl. Maj:t täcktes till Riksdagen framställa det förslag, som af ärendets pröfning kunde föranledas. Så vidt jag rätt uppfattat detta Kammarens beslut, ligger deri uttryckt, att Kammarerna ansåg värnepligtens utsträckning böra ega rum oberoende af alla vilkor och förbehåll, men att deremot, om någon lindring för rust- och rotehållare skulle ifrågasättas, denna borde vara beroende af den förändrade organisation och ökade tjenstgöring för den indelta arméen, som ansågs nödig, för att göra densamma tjenlig såsom stam för beväringen. I motsats härtill äro uti Kongl. Maj:ts förslag lindringarne för rust- och rotehållare sammanbundna med värnepligtslagen, men så oberoende af den indelta soldatens blifvande åligganden, att man ganska lätt kan tänka sig ett afslag å allt hvad Kongl. Maj:t ansett nödigt med afseende på arméens organisation och öfningar, äfven om de båda lagarne vunnit Riksdagens samtycke. I den nämnda propositionen säges nemligen: "under vilkor och förbehåll att lagen angående allmänna värnepligten blifver af Riksdagen godkänd", vill Kongl. Maj:t till Riksdagens antagande framställa det af Kongl. Maj:t för dess dei gillade förslag angående förändrade bestämmelser i fråga om rote- och rusthållsinrättningen vid landtförsvaret. Tydligt uttalas härmed, att värnepligtslagen verkligen i och för sig betingar lindringarne, och äro vi således i sjelfva verket

införde på den köpslagandets väg, som denna Kammare för sin del velat undvika och förklarar sig ej kunna gilla.

Jag skall i öfrigt ej nu ingå i någon detaljerad granskning af det Kongl. förslaget, men anhåller dock att dervid få göra en erinran. Då under sista riksdagen de fem reservanternes förslag, hvilket var bifogadt det särskilda Utskottets betänkande rörande landtförsvarets organisation, här var föremål för öfverläggning, gjordes af Hans Excellens Herr Justitie-statsministern deremot två anmärkningar. Den första af dessa afsåg det förhållande, att, enligt reservanternes förslag, skulle uppstå två olika slag af indelta soldater, det ena antaget af Kongl. Maj:t och Kronan mot kontant lön och det andra af rothållaren, utan att förslaget lemnade någon garanti, "att de begge olika slagen af soldater blifva att tillgå något så när i den önskade proportionen." Den andra anmärkningen var, att då, enligt reservanternes förslag, ett kontant anslag skulle erfordras för det sannolika fallet, att ej de erlagda vakansafgifterna blefve tillräckliga att betäcka kostnaderna för den af staten öfvertagna rekryteringen och rustningen, innebar dock ej förslaget garantier för representationens offervillighet att framgent bevilja detta anslag. Så vida dessa anmärkningar ega någon giltighet, hemställer jag, huruvida de ej drabba äfven det nu afgifna förslaget, och detta kanske i ännu högre grad än reservanternes. Genom Kongl. Maj:ts förslag skulle uppstå ej blott två olika aflöningsätt, motsvarande de af reservanterne föreslagna, utan dertill ytterligare två, således fyra, alla dessa egnade att framkalla soldater af ganska olika beskaffenhet och tjenstbarhet, utan att man kan med visshet veta, i hvilken proportion det ena eller andra slaget skulle komma att ingå i arméen, äfven om man skulle försöka en beräkning på grund af antalet af de rothållare, som nu äro skyldige att förse soldaten med bostad. Hvad den andra anmärkningen angår, så måste -- då reservanterne önskade en vakansafgift, nära motsvarande den kostnad rust- och rothållare nu *verkliga* vidkännas -- den brist, som med kontant anslag måste fyllas, i det hela blifva större enligt Kongl. Maj:ts förslag än efter reservanternes, utan att i det förra mer än i det sednare någon garanti finnes för representationens benägenhet att allt framgent bevilja de högst betydliga anslag, som erfordras, om den armé, hvars rekrytering och aflönning Kongl. Maj:ts förslag afser att betrygga, skall blifva användbar till rikets försvar, hvilket dock är hufvudsaken.

Emellertid är det möjligt, att Kongl. Maj:ts förslag vinner Riksdagens bifall, och i sådant fall skall jag visserligen ej blifva den, som ej villigt underkastar mig majoritetens beslut och söker att göra dess tillämpning för landet så gagnelig, som ske kan. Jag kan likväl ej undertrycka en farhåga, att meningarne ännu icke äro tillräckligt sammanjemkade, för att kunna förena sig om ett förslag, så omfattande som det föreliggande. Jag behöfver ej antyda skälen till denna farhåga, som sannolikt mer eller mindre delas af Kammarens öfriga ledamöter. Skulle den besannas, och ett bifall till den Kongl. Propositionen ej kunna vinnas, är det dock, enligt min mening, af högsta vikt, att denna riksdag ej måtte blifva utan resultat eller åtskiljas, utan att åtminstone ett grundläggande beslut i afseende å

vårt försvarsväsendes ordnande blifvit fattadt. Det är af vigt för Regeringen, men ej mindre för Representationen och dess anseende; — det är af vigt för hela vår politiska ställning. Jag önskar därför på det varmaste, att ej bristen på öfverensstämmelse i åsikter måtte hindra oss att åstadkomma åtminstone *något* godt. Det är nu visserligen långt ifrån mig att tro, att jag skulle kunna uppgifva det bästa förslag att, i händelse af behof, sammanjemka de olika meningarne, men hvar och en har dock rätt att uttala sin åsigt. den må sedan gälla hvad den kan.

Undersöker man huru vi kommit till den ståndpunkt, på hvilken vi vid slutet af förra riksdagen befunno oss, är felet ej blott på en sida, eller, för att ej begagna ordet "fel", anledningen ej att söka allenast på ett håll. Möjligen finnes *en* anledning dertill deri, att regeringens förslag, ehuru det i sina hufvuddrag länge varit för representationen bekant, dock är så omfattande, att jag betvivlar, att flertalet representanter kunnat sätta sig in i alla dermed förenade omständigheter; att de kunna bedöma i hvad mån den föreslagna värnepligtslagen skulle blifva i allmänhet eller för olika medborgareklasser tryckande; att de förmå beräkna den kostnad, som skulle blifva en följd af det nya förslagets antagande, än mer att de kunna förutse huruvida Sverige verkligen, i händelse af ett krig, skulle ega förmåga att underhålla hela den styrka, hvilken, på grund af värnepligtslagen och arméorganisationen, skulle ställas under vapen, o. s. v. Å andra sidan har representationen måhända icke åt frågan egnat all den samvetsgranna pröfning, som varit af behofvet påkallad. Hittills hafva vi också behandlat henne endast under riksdagar, då andra ärenden jemväl varit föremål för våra öfverläggningar, och då kanske tid fattats oss att göra det med nödig omsorg. Jag lemnar derhän, hvilka misstag i öfrigt kunnat blifva begångna, men kan för min del ej fritaga representationen från alit ansvar, att denna för fäderneslandet så viktiga angelägenhet ej ännu befinner sig närmare en lycklig lösning.

Härmed må dock vara huru som helst. synes det mig dock visst, att det varit långt ifrån lyckligt, att frågorna om värnepligtslagen och armé-organisationen — af hvilken rust- och rotehållares ställning är beroende — vid öfverläggningarne och besluten blifvit med hvarandra sammanbundna på sätt som skett. Fortfar man dermed, truktas jag, att vi aldrig komma till ett resultat. Värnepligtslagen och arméorganisationen äro utan tvifvel af hvarandra beroende sålunda, att ej hvarje värnepligtslag passar till hvarje arméorganisation eller tvärtom, men då frågorna skola afgöras, *kunna* de åtskiljas, och *böra* det ock, enligt mitt förmenande, af det enkla skäl, att man vid hvarje beslut bör söka att, så vidt möjligt är, inskränka antalet af omtvistade punkter. Naturligtvis kan man börja vare sig med värnepligtslag eller arméorganisation, emedan hvar och en har för sig öppet att vid den sednare frågans behandling göra de yrkanden. hvartill det först fattade beslutet må föranleda, men sammanblandar man frågorna, binda de hvarandra så, att man löper fara att aldrig nå målet. Det är därför jag vågar hemställa till det

Särskilda Utskottet, att det måtte ordna sitt arbete så, att, enligt hvad Kongl. Maj:ts proposition också föranleder, värnepligtslagen först företages till pröfning; och att Utskottet ej måtte upphöra med sina bemödanden förr, än man försökt om det ej vore möjligt att åstadkomma en värnepligtslag, om hvilken alla kunna förena sig, utan något dervid fästadt vilkor. Har detta skett, kan det sedermera ej möta öfvervinneliga svårigheter att öfverenskomma om en arméorganisation, lämpad efter den värnepligtslag, som finnes gifven. Jag antager visserligen, att, om frågan så behandlas, någon minskning måste ske i värnepligtens utsträckning, sådan denna blifvit af Kongl. Maj:t föreslagen och af Första Kammaren godkänd, men, på sätt jag vid 1869 års riksdag uttalade, är det min öfvertygelse, att vi äfven med en något mindre betungande värnepligt kunna bilda en stark samt efter landets storlek och tillgångar lämpad krigshär. Jag vill ock fästa uppmärksamheten derpå, att Kongl. Maj:ts förslag ej i sjelfva verket ökar den vid utbrottet af ett krig stridsfärdiga styrkan i samma förhållande, som värnepligten genom förslaget utsträcker. Af framtida beslut kommer nemligen att bero, huruvida landtstormens första uppbåd skall få en fast organisation och erforderligt befäl, och, hvad det andra uppbådet angår, lär man ej kunna anse det såsom synnerligen bidragande till försvaret.

Kan Utskottet finna ett bättre sätt att komma till målet än det af mig här antydda, skall jag helsa det med glädje och tacksamhet. Det väsendtliga är blott att den viktiga försvarsfrågan vid innevarande riksdag måtte få den lösning, som af landets önskingar högt påkallas.

Herr von Koch: Jag har endast begärt ordet för att tillkännagifva, det jag måste beklaga, att jag uttrycker mig så illa och så otydligt, att en man med den snabba uppfattning som Chefen för Sjöförsvarsdepartementet kunnat till den grad missförstå mig, att han vändt sig mot mig, liksom om jag fordrat för stora eftergifter åt rote- och rusthållarne. Jag har för min del icke vid *något* tillfälle yrkat på någon *eftergift*. Ehuru jag anser det nästan öfverflödigt, enär mina åsikter i detta ämne torde vara af Kammaren kända, vill jag likväl nu förklara, att jag för min del såsom rote- och rusthållare icke begär någon annan eftergift än att slippa osäkerhet, olagliga utgifter, godtycklighet, syner och annat besvär, hvilket minst är värdt 20 procent af kostnaden. Jag tror staten ej hafva råd att efterskänka mera, men jag vill dock, med nedläggande af min protest mot värnepligtlagens köpande, medgifva 5—10, högst 20 procent ytterligare nedsättning — lika för alla — i det enligt mitt förslags 2 och 3 §§ bestämda belopp.

Min åsigt är vidare den, att Första Kammaren bör stå fast vid sin ståndpunkt att icke medgifva några andra eftergifter än dem, som äro alldeles nödvändiga för att bringa försvarsfrågan till en lycklig lösning; och när dessa eftergifter skola beviljas, vill jag för min del, såsom jag redan sagt, att de skola gifvas *procentvis* af den *lagliga* och *verkliga* kostnaden, och icke så, att Pål vinner, men Per förlorar.

För öfrigt vill jag icke inlåta mig på att försvara mig för de

tillmälen och insinuationer, hvilka Herr Departements-chefen, såsom mig synes utan all anledning, behagat framkasta mot mig.

Den at Hrr von Koch väckta motionen blef härefter begärd på bordet.

Herr von Koch anförde muntligen: Beträffande Kongl. Maj:ts Proposition angående förändrade bestämmelser i fråga om rote- och rusthållsinrättningen vid sjöförsvaret har jag att framställa ett förslag till ändring, analogt med det jag nyss afgifvit vid den Kongl. propositionen om landtförsvaret. Detta förslag är i hast uppsatt nu på förmiddagen och hänvisar till den Kongl. propositionen, hvarföre jag endast torde behöfva uppläsa de paragrafer i författningsförslaget, i hvilka jag önskade ändring. Utom denna motion, som jag sedermera skall uppläsa, har jag likväl att göra ett par andra anmärkningar i anledning af den Kongl. propositionen.

Den första är den, att, då det är sagdt, att 415 nummer i Södra Møre och 500 nummer i Blekinge skola öfverflyttas från sjö- till landtförsvaret, har likväl, så vidt jag kunnat finna, icke ett enda ord blifvit yttradt, som antyder eller upplyser om, *huru, när och under hvilka vilkor* dessa nummer skola öfverflyttas eller *hvilka* nummer, som skola öfverflyttas. Ehuru jag med glädje skulle vilja säga mitt *ja* till denna öfverflyttning, så erfordras dock, för att jag skall kunna göra det, att jag i det af mig berörda hänseendet erhåller upplysning.

Den andra omständigheten, hvarpå jag vill fästa uppmärksamheten. är den, att då det nu blifvit fråga om vårt sjöförsvaret, jag måste beklaga, att Departements-chefen icke fått tid att för sin del framställa något förslag till ordnande af vårt sjöförsvaret, hvilket jag inbillar mig så nära sammanhänga med landtförsvaret, att det ena icke kan ordnas, utan i sammanhang med det andra.

Jag måste ytterligare beklaga, att Departements-chefen icke, så vidt jag kunnat finna, gjort något för att nu åstadkomma den minskning och nedsättning i båtsmanshället, som komiterade i sitt betänkande tillstyrkt, och att ingenting blifvit gjort för att göra ett slut på den villervalla, som nu är rådande i afseende å indelt båtsmans aflöning, isynnerhet som komiterade hafva upplyst, att det verkligen finnes roteböcker, som innehålla så oriktiga uppgifter, att de genast böra undanrödjas, och att på flera ställen ingen vet, hvad han egentligen skall rätta sig efter.

Slutligen måste jag uttrycka min ledsnad deröfver, att chefen för Sjöförsvars-departementet tyvärr icke, liksom krigsministern, hunnit framlägga sitt, *mutatis mutandis* med krigsministerns likalydande, förslag så tidigt, att man kunnat komma i tillfälle att derom rådslå och öfverlägga med sina kommittenter.

Sedermera uppläste Herr von Koch en motion N:o 2, om åtskilliga ändringar i Kongl. Maj:ts nädiga förslag till förordning angående

förändrade bestämmelser i fråga om rote- och rusthållsinrättningen vid sjöförsvaret.

Begärdes jemväl på bordet.

Kammaren åtskiljdes kl. 3 e. m.

En fidem

O. Brakel.

Måndagen den 18 September 1871.

Kammaren sammanträdde kl. 1 e. m.

Justerades protokollet för den 15 dennes.

Föredrogs Herr *von Kochs* den 16 dennes bordlagda motion N:o 1, om åtskilliga ändringar i Kongl. Maj:ts förslag till förordning angående förändrade bestämmelser i fråga om rote- och rusthållsinrättningen vid landtförsvaret.

Grefve Mörner, Carl Göran: Om de Kongl. Propositionerna angående landtförsvarets ordnande samt om vissa förändringar i bestämmelserna rörande rote- och rusthållsinrättningen vid sjöförsvaret hade fått förblifva lika obeledsagade af något öfver dem afgifvet yttrande, efter det de blifvit till Utskottet remitterade, som vid sjelfva remissen, så skulle jag, som nogsam känner den ringa uppmärksamhet Utskotten i allmänhet egnat åt de anföranden, som vid remisserna afgifvas, äfven i dag hafva iakttagit tystnad, isynnerhet som jag är fullt öfvertygad, att de utmärkta män, som Kammaren insatt i det Särskilda Utskottet, kunna utan någon som helst vägledning från Kammarens ledamöters sida fullgöra sitt uppdrag. I sista plenum hafva emellertid tvänne talare här afgifvit yttranden, uti hvilka